

Cyhoeddi dwy gyfrol am fywyd a gwaith y seiciatrydd adnabyddus David Enoch

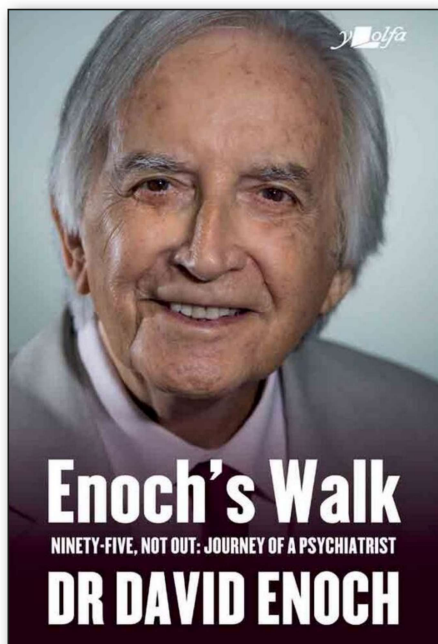
Hanes taith bywyd unigryw

Yn 95 mlwydd oed, mae'r seiciatrydd Dr David Enoch, sy'n adnabyddus ledled y byd, newydd gyhoeddi ei hunangofiant. Mae *Enoch's Walk – Ninety Five Not Out: Journey of a Psychiatrist* yn cofnodi hanes bywyd rhyfeddol y seiciatrydd Cristnogol. Manylir ar bum brif elfen ei fywyd, fel meddyg, seiciatrydd, pregethwr, darlledwr ac awdur – gan ddechrau â'i wreiddiau yn Sir Gaerfyrddin. Mae Dr David Enoch wedi bod ar flaen y gad gyda digwyddiadau cymdeithasol, crefyddol a meddygol, sy'n gwneud y cofnod hwn o lygad y ffynnon yn un pwysig yn hanes yr unfed ganrif ar hugain. Ar ben hynny, mae'n adrodd stori ei fywyd yn ddiflwyn ar dafod. Mae'n disgrifio'i hun fel un sy'n benderfynol o bontio'r bwch rhwng ffydd a meddygaeth.

Yn *Enoch's Walk* mae'n cofio taith annisgwyl i India, lle cafodd ei leoli yn ystod yr Ail Ryfel Byd. Mae'n cofio sefyll ac edrych ar dirlun syfrdanol mynyddoedd gogledd-orllewin India yn 1945 ac yntau ar y pryd yn 18 oed, yn Gristion angerddol oedd newydd ddod o'r pentref lle y'i magwyd, sef Pen-y-groes, ger Rhydaman, yn fab i löwr o orllewin Cymru.

Ar ôl pedair blynedd yn India, dychwelodd i Gymru ac fe wnaeth benderfyniad a gafodd effaith fawr ar ei ddyfodol. Derbyniodd gyngor gan ddau fentor – Tom a Rae, prifathro a phennaeth ieithoedd modern yr ysgol ramadeg. Fe welodd y ddau yr effaith a gafodd profiadau India arno ef a'i ffrindiau ac awgrymu iddo mai meddygaeth fyddai'r dewis gorau iddo, yn hytrach na hyfforddi i fod yn weinidog.

Fe gymhwysodd Dr David Enoch fel meddyg yn Ysbyty St Thomas, Llundain. Yn dilyn hyn

aeth ymlaen i ddilyn gyrfa ddisglair mewn seiciatreg ac roedd yn flaenllaw yn y gwaith o geisio dynoli'r maes. Mae wedi bod yn llais amlwg a chyson dros gael cydnabyddiaeth a thriniaeth briodol i rai sydd â salwch meddwl.

Diolch am destun diolch

Yn ddiweddar hefyd cyhoeddwyd *Meddyg y Galon Glwyfus: Gofal am Iechyd Meddwl, a Chymwynas Fawr Dr David Enoch* gan Robin Gwyndaf.

Meddai'r awdur:

Un rheswm paham y dewisais roi diwyg hardd i'r gyfrol, beth bynnag y gost, yw oherwydd mai 'diolch am destun diolch' yw'r brif thema. Yn wir, dyna bennawd hanner cyntaf y llyfr. Rhoddion prydferth iawn yw iechyd y corff a'r meddwl: tawelwch meddwl, tangnefedd. A gweithgarwch hardd iawn yw cael diolch am y rhoddion anghymharol hyn. Onid y llenor mawr o Rwsia Fyodor Dostoevsky a ddywedodd mai 'prydferthwch fydd yn achub y byd'?

Diolch yw'r ddolen aur sy'n cydio pob rhan o'r gyfrol hon ynghyd. Diolch am bob gofal a chariad, yn arbennig yn y cyfnod pryderus hwn – gan feddygon, seiciatryddion a chwnselwyr; gweinidogion, offeiriaid a chaplaniaid; holl weithwyr y Gwasanaeth Iechyd; caredigion sy'n gofalu'n dyner o ddydd i ddydd am eu hanwyliaid yn eu cartrefi; cymwynaswyr rif y gwlith; a myrdd o asiantaethau dyngarol. Pawb, yn wir.

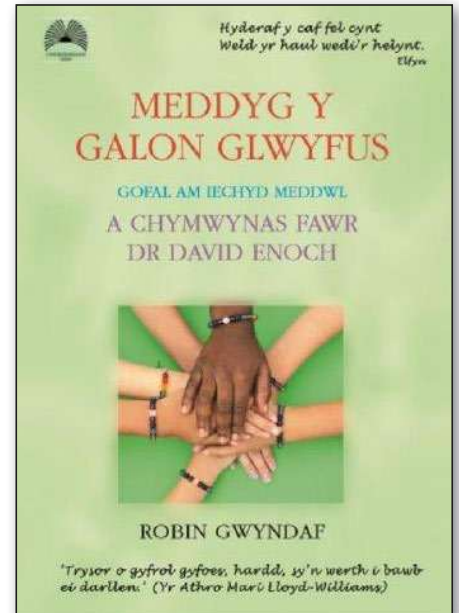
Mae ail hanner y gyfrol yn cynnwys teyrnged i'r seiciatrydd enwog y Dr David Enoch, Caerdydd, teyrnged sy'n seiliedig ar bortread ei frawd yng nghyfraith, Malcolm T Rees, Rhydaman.

Mae Dr Enoch yn awdur nifer fawr o erthyglau a chyfrolau adnabyddus, rhai ohonynt wedi'u cyfieithu i sawl iaith. Cafwyd 11eg argraffiad o'i gyfrol *Healing the Hurt Mind: Christian Faith and Clinical Psychiatry* (1983), ac ym mis Ionawr 2021 cyhoeddwyd pumed argraffiad o gyfrol a ystyrir yn un o glasuron y byd meddygol: *Uncommon Psychiatric Syndromes* (argraffiad 1af, 1967).

Yr un modd, gwerthfawr iawn yw ei unig gyfrol Gymraeg: *Y Deg Gorchymyn Heddiw ac Erthyglau Eraill* (Cyhoeddiadau'r Gair, 2014). Yn ogystal â'r erthyglau crefyddol â'u neges gyfoes, ceir yn y gyfrol bwysig hon amryw erthyglau sy'n ymwneud â seicoleg a seiciatryddiaeth, cyfraniadau arloesol, yn arbennig yn y Gymraeg. Mae un ohonynt, er enghraifft, yn cynnwys sylwadau treiddgar ar nofel Kate Roberts, *Tywyll Heno*.

Ychwanegodd yr awdur:

Yn rhan gyntaf *Meddyg y Galon Glwyfus*, hyfrydwch arbennig i mi oedd cael

cyflwyno hefyd bortreadau byrion, ynghyd â lluniau, o nifer o feddygon a seiciatryddion ardderchog iawn o Gymru y mae ein dyled iddynt yn fawr. O blith cymwynaswyr eraill y cefais y fraint o sôn amdanynt y mae Wynford Ellis Owen a Carol Hardy, Stafell Fyw Caerdydd; Pamela Evans, Treforys, sefydlydd Heddwch Mala i blant Cymru; a Rhian Evans, Caerfyrddin, a'i gwasanaeth amhrisiadwy i'r deillion, fel yr adroddir amdano ganddi yn ei chyfrol ddiweddar: *Siarad Cyfrolau: Speaking Volumes* (Llyfrau Llafar Cymru, 2021).

Mewn un adran o'r gyfrol rwy'n diolch am y fendith fawr a brofais innau o gael cyfle i wneud fy rhan fechan yng Nghaerdydd a'r cyffiniau i gynorthwyo'r anghenus. Gan gydweithio ag Eleri, fy mhriod, fy mraint fu gofalu am y digartref ac ymgyrchu ar ran carcharorion cydwybod mewn llawer gwlad sy'n parhau, er mawr gwylydd iddynt, â'r arfer farbaraid o boenyddio.

Gwneir apêl ddwys yn y gyfrol hefyd ar i Lywodraeth Prydain roi'r flaenoriaeth i'r Gwasanaeth Iechyd ac i ymchwil meddygol, yn hytrach na gwario biliynau lawer ar filitariaeth ac arfau rhyfel a niwclear. Yng ngeiriau Pryderi Llwyd Jones:

Nid bomiau i ladd,
Ond iechyd i'r claf.

Wedi talu'r costau, dosberthir unrhyw elw o werthiant y llyfr hwn rhwng dau achos arbennig o deilwng: y Stafell Fyw yng Nghaerdydd, a Gofal Dydd Waengoleugoed, ger Llanellwy, gyda'r Athro Mari Lloyd-Williams, Prifysgol Lerpwl, yn brif ysgogydd.

Enoch's Walk – Ninety-five Not Out: Journey of a Psychiatrist gan Dr David Enoch (clawr meddal, 368 tt; £14.99; Y Lolfa)

Meddyg y Galon Glwyfus: Gofal am Iechyd Meddwl, a Chymwynas Fawr Dr David Enoch gan Robin Gwyndaf (clawr caled; 231 tt; £15, â phob copi wedi'i rifo; Cyhoeddiadau'r Gair)